

Веслав Борись (Wiesław Boryś)
(04.01.1939 - 29.11.2021)

29 листопада 2021 р. пішов з життя Веслав Борись, визначний польський мовознавець другої половини ХХ – початку ХХІ ст., полоніст, славіст і етимолог, автор численних праць, присвячених історії польської та інших слов'янських мов, передусім їхньої лексики.

Веслав Стефан Борись народився 4 січня 1939 р. у селищі Бзін Конецького повіту Келецького воєводства. Після закінчення 1-го загальноосвітнього ліцею ім. Стефана Жеромського в Кельцях 1956 р. вступив на відділення славістики Ягеллонського університету в Кракові. Там його педагогами були такі видатні вчені, як Т. Лер-Сплавінський, Ст. Урбанчик, В. Ташицький, Ф. Славський (у майбутньому його довголітній колега і співавтор), Є. Русек, Т. Мілевський, Я. Сафаревич та ін. Предмети, які він там студіював, містили огляд і зіставну характеристику слов'янських мов і літератур, описову й історичну граматику польської мови, загальне й індоевропейське мовознавство, церковнослов'янську, грецьку, латинську і пруську мови тощо. Уже в ті роки сформувався його особливий інтерес до мов і культур Хорватії, Боснії та Сербії, який супроводжував Борися впродовж усього його життя. Особливе місце в його зацікавленнях посідав чакавський діалект, який пізніше став об'єктом численних розвідок ученого. Його магістерською працею стала написана під керівництвом проф. Ф.Славського розвідка про слов'янські назви білої плиски (*Motacilla alba L.*); опонентом праці був Т.Лер-Сплавінський.

Після закінчення університету В.Борись отримує від проф. Ст.Урбанчика пропозицію про роботу в краківському відділі словника старопольської мови. Там він працюватиме до 1968 р., укладаючи словникові статті на літери *N* та *M*, і там він здобуде лексикографічний досвід, який відіграє неоціненну роль у його майбутній фаховій діяльності.

У 1969 р. на філологічному відділенні Ягеллонського університету В.Борись захищає кандидатську дисертацію «Словотвірна будова чакавських іменників XV-XVI ст.» (науковим керівником був проф. Ст.Урбанчик, а опонентами — блискучі славісти Ф.Славський та Ст.Роспонд). Пізніше ця праця дістала продовження у вигляді монографії «Дослідження чакавського діалекту Юрія Крижанича. Акцентуація іменників» (1986). Того ж року Ф. Славський запрошує В. Борися перейти до керованого ним відділу словника праслов'янської мови тодішнього Інституту слов'янознавства (тепер Інституту славістики) Польської академії наук. Ця пропозиція виявилася для Борися доленосною, на ціле життя пов'язавши його з колективом укладачів цього словника (відомого серед інших колег як «праслов'яни»).

Уже 1974 р. він здобуває габілітацію на підставі дослідження «Іменна префіксація у слов'янських мовах» (видана 1975 р.), за яке він пізніше отримає високу лінгвістичну відзнаку — нагороду секретаря I відділу Польської академії наук імені К. Нітша. Того ж року В.Борись обіймає посаду завідувача праслов'янського відділу. У 1987 р. він отримує звання екстраординарного професора, а в 1993 р. — ординарного професора.

Поряд з роботою суто науковою В.Борись розпочинає також і науково-педагогічну діяльність: з 1986 р. він стає викладачем Ягеллонського університету, де на кафедрі хорватської, сербської та словенської філології Інституту філології проводить історико-лінгвістичні семінари, а також викладає порівняльну граматику слов'янських мов, історичну граматику сербської та хорватської мов і хорватську діалектологію. За цей час він був науковим керівником близько п'ятдесяти магістерських праць та семи кандидатських дисертацій.

Проф. Борись входив до складу редакцій наукових часописів «Studia z Filologii Polskiej i Słowiańskiej» (Варшава), «Rocznik Słowistyczny» (Краків) і серії «Języki na pograniczach» (Варшава). Він був також членом низки польських і міжнародних наукових товариств, у тому числі Комітету слов'янознавства ПАН, Комісії слов'янознавства й мовознавства краківського відділення ПАН, Міжнародних комісій з лексикології та лексикографії і з етимології при Міжнародному комітеті славистів. Був багатолітнім членом ученої ради Інституту польської мови ПАН у Кракові. Він був лауреатом низки інших, крім згаданої, нагород, у тому числі нагороди голови Ради міністрів Республіки Польща «За видатні наукові й художні досягнення» (2005 р.), а 2010 р. його було обрано членом-кореспондентом Хорватської академії наук і мистецтв.

Перу проф. В. Борися належить понад 200 наукових праць. Із жанрового погляду його доробок містить різноманітні праці, включаючи монографії, статті, нариси, етюди, об'єктом висвітлення в яких є одиниці та явища як загальнослов'янського характеру, так і обмежені у своєму поширенні окремими групами слов'янських мов або й окремими ідіомами; серед цих останніх найчисленнішими є історичні й діалектні студії, присвячені чакавській і кашубській проблематиці. Характерною ознакою його праць є етимологічна спрямованість, прагнення до відкриття першоджерел і витоків досліджуваного мовного матеріалу. Особливе значення учений надавав опрацюванню лексики слов'янських територіально обмежених ареалів. Водночас він сформулював завдання створення історичної лексикології праслов'янської мови як окремої наукової галузі, відмінної від праслов'янської реконструкції та праслов'янської етимології, але водночас і суміжної з ними. Синтезом етимологічного, палеославистичного та індоєвропейського складників у науковому доробку В.Борися стали укладені ним чи з його участю фундаментальні етимологічні словники. Один із них — це «Етимологічний словник польської мови» (2005), який став першою в історії новітнього польського мовознавства повністю завершеною працею такого типу (після «Етимологічного словника польської мови» А.Брюкнера, виданого 1927 р.) і який справедливо вважають одним з найвищих досягнень етимологічної лексикографії у царині слов'янських мов. В.Борись був також співавтором «Праслов'янського словника» (т. 1-8) і (разом із Х.Поповською-Таборською) «Етимологічного словника кашубської мови» (т. 1-6).

Його перу також належать монографії «Кашубська лексика на слов'янському тлі» (1996 р. у співавторстві з Х.Поповською-Таборською) і «Дослідження чакавської лексики. Праслов'янська спадщина в чакавському лексичному фонді» (1999), низка інших фундаментальних праць із реконструкції праслов'янської лексики та її рефлексії у слов'янських мовах і діалектах, поглибленого вивчення слов'янських лексичних архаїзмів, праслов'янського історичного словотворення, а також з порівняльно-історичної граматики та лексикології слов'янських мов, історії та діалектології польської, хорватської і сербської мов. Для Борися як ученого характерними були культура й дисципліна мислення та бездоганне володіння фактажем, його реконструкції й гіпотези були виваженими й аргументованими, вони завжди спиралися на надійну емпіричну базу.

Наукова спадщина професора Веслава Борися стала невід'ємною частиною польської і світової славистики, а його ім'я назавжди залишиться вписаним золотими літерами в історію науки про мову.